Město, jež nese Hospodinovo jméno

„Řekni jim: ‚Tak praví Hospodin zástupů, Bůh Izraele: Pijte, opijte se, pozvracejte se a padněte, že už nevstanete, protože na vás sesílám meč!‘

A kdyby od tebe odmítali ten kalich vzít a napít se, řekni jim – ‚Tak praví Hospodin zástupů: Musíte pít! Hle, na město, jež nese mé jméno, začínám přivádět neštěstí, a vy byste měli vyváznout? Nevyváznete! Na všechny obyvatele země už svolávám meč, praví Hospodin zástupů.‘“

Jestliže bude válečným běsněním postižen Jeruzalém, jak by mohl ostatní svět jen přihlížet a nebýt rovněž bit?

Jméno judské metropole je nejčastěji vykládáno jako „Město míru“, jeho původní pohanský význam zní „Město bůžka Šálema“, duchovní centrum světa má však i mnoho dalších jmen:

Za krále Melchisedecha bylo zváno Sálem (Genesis 14:18). Původní obyvatelé ho obdařili jménem *Jebus* (Jozue 18:28). Podle názvu posvátné skály v jeho srdci se mu říkalo také *Moria* (Genesis 22:2) nebo *Sion* (2. Samuelova 5:7). V egyptských dokumentech se nazývá *Rušalimum* nebo *Urusalim*. Asyrský král? Senacherib jej nazval *Ursalimmu*.

Proroci o něm mluví jako o Městě pravdy, hoře Hospodina zástupů, Hoře svatosti (Zachariáš 8:3), Městě spravedlnosti, Věrném městě (Izaiáš 1:26), Údolí vidění (Izaiáš 22:1), Městě radosti (Izaiáš 22:2), o *Arieli*, totiž o Lvu Božím, o Městě Davidova tábora (Izaiáš 29:1), Vyhledávaném městě (Izaiáš 62:12), Městě štěstí (Izaiáš 65:18), Skále nad plání (21:13), Příbytku spravedlnosti a Hoře svatosti (31:23).

Nevěsta Jeruzalém se v narážce na Boží přítomnost jmenuje *Oholíba*, což znamená „V ní je můj stan“ (Ezechiel 23:4). Jeruzalém je zván Město Boží (Žalm 87:3), Dokonalost krásy a Potěcha vší země (Pláč 2:15).

Proroci Jeruzalém tvrdě kritizovali pro jeho nevěrnost Hospodinu, přesto jeho poetická jména ukazují vřelý vztah Izraelců k centru jejich spirituálního i národního života. I tehdy, když byl Jeruzalém zbořen, když byl bezvýznamným pouštním sídlem nebo obsazen cizinci a jinověrci, vždy se k němu upínaly oči židovských exulantů po celém světě. Žádné jiné město na světě není tak úzce spjato s identitou národa a s nadějemi, jež se k němu upínají.

Toto těsné pouto mezi svatým městem a jeho lidem bylo silou, která pod Božím vedením vyvedla národ z babylonského zajetí, pomáhala rozptýlenému lidu zachovat víru, kulturu a jazyk a dala v našich časech povstat svobodnému státu Izrael.

Hlas ženicha a nevěsty

Tak praví Hospodin:

„Hle, přivedu ze zajetí Jákobovy stany,
nad jeho příbytky se slituji.
Město se vystaví tam, kde byly trosky,
a palác bude tam, kde má být.

Rozezní se odtud chvalozpěvy,
zas bude slyšet hlas veselí.
Rozmnožím je, aby jich neubývalo,
oslavím je, a nebude jich málo.

Budou mít dětí tak jako kdysi,
jejich obec přede mnou se znovu ustaví,
se všemi, kdo je utiskují, ale zúčtuji.“

Jeremiášova slova můžeme číst jako fascinující záznam duchovního zápasu jednoho člověka s Bohem i s lidmi kdysi kdesi daleko v judském království. Ale Jeremiášův svitek je součástí biblického kánonu. Každý prorokův výrok pronesený v kritických dnech ohroženého města je poselstvím zapsaným pro budoucí pokolení, pro nás.

Židovský lid žil v diaspoře nejen po dobu babylonského zajetí, ale v daleko horších poměrech po dobu dvou tisíc let, když jeho vlast zabrala Římská říše, a po další staletí putoval pronásledovaný národ ze země do země, aniž zapomněl na Hospodina, vlast a Jeruzalém. Knihy, jako je Jeremiášovo proroctví, pomáhaly uchovat v paměti ztracený domov a víru. Kdejaký negramotný násilník mohl prakticky beztrestně zabíjet a okrádat židovské učence, pálit svaté knihy a vyhánět nenáviděnou menšinu z měst a království, ale Židé stále spoléhali na Boží sliby, které čteme v proroctvích. Tato víra nesla nezdolný věrný lid a díky ní Židé překonávali to nejodpornější, co může člověk člověku udělat.

Nejstrašnější ze všech pogromů měl být ve 20. století poslední ranou myšlence žijícího židovského národa zasvěceného Bohu. To, co následovalo, by proroci pokládali za čin Boží pravice: Amalek byl poražen a Boží lid se navrátil domů.

V diaspoře se opět pozvedají kdysi vypálené synagogy a zbědované obce se scházejí, aby si jejich nemnozí členové poslechli slova Tóry a aby dětem předali pradávný odkaz, jak přikazuje každodenní modlitba *Šema Jisrael*.

V Jeruzalémě jsem potkala novomanžele, kteří se ve svatebním oděvu ruku v ruce procházeli, okolo nich tančil houslista a zpíval dávnou píseň:

...hlas radosti a veselí, hlas ženicha a nevěsty a hlas těch, kdo ponesou do Hospodinova domu oběti vděčnosti se slovy: Hospodinu zástupů vzdejte díky, Hospodin je přece dobrý a jeho láska trvá navěky! (33:11)

Amalek, Haman, Nabukadnesar, Titus, Stalin i ten ukřičený skřet s knírkem tlejí v prachu a nad svatým městem zní svatební písně. Jsme svědky naplnění Božích slibů, které pro nás zapsal před staletími jeruzalémský prorok. Jsme svědkové každodenních zázraků.

Mostem mezi říšemi

Hospodin zástupů, Bůh Izraele, praví: „Hle, zúčtuji s Amonem, bohem Théb, s faraonem i s celým Egyptem, s jeho bohy i s jeho vladaři; zúčtuji s faraonem i s těmi, kdo v něj doufají. Vydám je do rukou těch, kdo pasou po jejich životě, do rukou babylonského krále Nabukadnesara a do rukou jeho služebníků. Později však bude znovu osídlen tak jako v dávných dnech, praví Hospodin.

Neboj se, můj služebníku Jákobe,
a ty, Izraeli, neděs se.
Hle, zachráním tě z dálné ciziny
a tvé potomky z jejich vyhnanství.
Jákob se vrátí a odpočine v bezpečí
a nikdo už ho nevyděsí.“

Čteme popis svaté války, v níž se utkávají bohové. Proti Hospodinovi zde stojí Amon, jeho pozemský představitel a jeho lid. Vyhlásit nepřátelství Amonovi bylo troufalé: moc thébského boha nedokázal zlomit ani hlasatel egyptského monoteismu král Achnaton. Hospodin však nechává na své straně bojovat babylonského boha Marduka. Pro Izrael byl komplikovaný, se státní mocí provázaný polyteismus Egypta symbolem všeho, co bylo třeba odmítnout. Ale přijatelnými autoritami nebyli ani bohové Babylonu.

Autor Jeremiášových knih straní Babylonu, síla Egypta už slábla. Přestože si farao ještě užíval starodávných božských titulů, reálnou moc mělo Amonovo kněžstvo a vojenská aristokracie. Spojenec judských králů Chofra je posměšně nazván tlučhubou: „Tam nazvou faraona, vládce Egypta: ‚Rámusil, co propásl svůj čas‘“ (46:17). Chofra vtáhl Judsko do beznadějné vzpoury proti Nabukadnesarovi, a když měl prokázat účinnou pomoc, z boje uprchl a promarnil svou chvíli.

Faraonovo selhání vyvolávalo roztrpčení mezi Judejci, stoupenci Egypta i Babylonu. Spor dvou politických táborů nebyl konfliktem vlastenců usilujících o judskou autonomii se stoupenci babylonského protektorátu – ve skutečnosti šlo o volbu mezi nadvládou egyptskou nebo babylonskou. Otázkou bylo pouze to, která z velmocí nechá malé království přežít. Judsko bylo mezi mocnými říšemi pověstným mostem, po kterém se šlape.

Říše založené na násilí padají násilím, ale malý David má stále naději. Písmo zachycuje zánik judského království, ale říká, že ani mocné říše nemají k dispozici veškerý čas dějin. Zatímco Judejci sbírali síly ke svému obrození, Egypt byl zmítán vzpourou, která vedla ke svržení oslabeného faraona, a Babylon spěl k úpadku. Kdo by si pomyslel, že pouhých dvaadvacet let po smrti charismatického Nabukadnesara otevře Babylon brány perskému králi Kýrovi.

Babylon je dnes pouze archeologickou lokalitou, Marduka známe jen z dávných eposů. Egypt je znovu osídlený *jako v dávných dnech*, ale Amonovo jméno je označením mrtvého boha. Hospodin zvítězil, Jákob se ze zemí cizích bohů navrátil, žije a bude žít.